

# Biografie a prosopografie saského národa pražské právnické univerzity (1372-1419)

(postdoktorský projekt GA ČR č. 404/09/P052)

## I. Nástin problematiky a současný stav jejího řešení

Prosopografie se během posledních zhruba třiceti let stala na poli dějin středověkých univerzit jednou z nejužívanějších metod, protože umožňuje poměrně přesnou a komplexní sociální analýzu univerzitní korporace, a to uvnitř jedné univerzity (sociální stratifikace jejích příslušníků, její regionální dosah), v rámci celoevropského univerzitního prostředí (univerzitní peregrinace, personální, institucionální a ideové vazby mezi univerzitami) nebo ve vztahu k celé společnosti (kariéry absolventů studia, jejich regionální a sociální mobilita, vztah k politickým a společenským elitám, postupné prosazování vzdělanosti jako kvalifikačního předpokladu k určitému povolání či úřadu apod.). Jde v podstatě o kombinaci biografické a kvantitativní metody. Cílem prosopografie je na základě jednotně strukturovaných biogramů jednotlivých osob vytvořit pomocí statistických postupů tzv. kolektivní životopis celé zkoumané korporace či skupiny.<sup>1</sup> Základním předpokladem je přitom existence pramene evidenční povahy, v případě univerzitních dějin zejména univerzitních matrik.

Pro rozvoj univerzitní prosopografie ve střední Evropě<sup>2</sup> měly zásadní význam výzkumy Rainera C. Schwingese, kterého sice nelze jednoznačně považovat za jejího zakladatele,<sup>3</sup> rozhodně však za nejvýznamnějšího propagátora. Po několika přípravných studiích publikoval v roce 1986 svoji habilitační práci o pozdně středověkých univerzitních studentech, která vzbudila zasloužený ohlas a stala se určitým vzorem pro řadu dalších badatelů.<sup>4</sup> Schwinges se univerzitní prosopografií věnuje i nadále<sup>5</sup> a zároveň si v tomto ohledu na univerzitě v Bernu

<sup>1</sup> K prosopografické metodě v medievistice naposledy Martin NODL, *Dějepisectví mezi vědou a politikou. Úvahy o historiografii 19. a 20. století*, Brno 2007, zde i dosavadní zahraniční literatura.

<sup>2</sup> Stav historiografie k dějinám středověkých univerzit v prostoru střední Evropy se navrhovatel pokusil zmapovat v článku Jiří STOČES, *Hlavní směry současné historiografie středověkých univerzit. Přehled středoevropské historické produkce po roce 1989 s důrazem na předhusitské pražské univerzity*, Český časopis historický (dále jen ČCH) 102, 2004, č. 2, s. 342-371.

<sup>3</sup> Např. Werner KUHN, *Die Studenten der Universität Tübingen zwischen 1477 und 1534, ihr Studium und ihre spätere Lebensstellung*, Göppingen 1971, minimálně mohl být Schwingesem ovlivněn také Rolf HÄFELE, *Die Studenten der Städte Nördlingen, Kitzingen, Mindelheim und Wunsiedel bis 1580. Studium, Berufe und soziale Herkunft*, Teil 1, 2, Trier 1988.

<sup>4</sup> Rainer Christoph SCHWINGES, *Deutsche Universitätsbesucher im 14. und 15. Jahrhundert. Studien zur Sozialgeschichte des alten Reiches*, Stuttgart 1986.

<sup>5</sup> Většina drobnějších studií by měla během roku 2008 vyjít v souboru Rainer Christoph SCHWINGES, *Studenten und Gelehrte. Studien zur Sozial- und Kulturgeschichte deutscher Universitäten im Mittelalter*, Leiden – Boston 2008, vedle toho je třeba ještě zmínit monografii

vychoval několik žáků. V posledních letech se tento tým společně se skupinou kolem Petra Morawa v Giessenu podílí na ambiciózním projektu *Repertorium Academicum Germanicum*,<sup>6</sup> Sám Peter Moraw, Schwingesův učitel, se rovněž soustavně věnuje dějinám středověkých univerzit, zvláště té pražské.<sup>7</sup> Jeho hlavním zájmem je postihnout sociální mobility univerzitních příslušníků, jejich profesionalizace a vazeb na politické a církevní elity. Moraw patřil již od 70. let 20. století k propagátorům univerzitní prosopografie, byť sám se jí věnoval spíše teoreticky<sup>8</sup> a své závěry zpravidla formuluje na základě studia malého souboru vybraných významných osobností.<sup>9</sup> Stejným způsobem následují Morawa i jeho žáci.<sup>10</sup>

V posledních zhruba patnácti letech se stala prosopografie jedním z hlavních směrů výzkumu středověkých univerzit. Bylo vydána řada kvalitních monografií a studií mladých badatelů (často jde o jejich disertační práce). Někteří z nich jsou Schwingesovými žáky, jako např. Jürg Schmutz, Beat Immenhauser, Christian Hebeisen a Thomas Schmid,<sup>11</sup> stále častěji

---

TÝŽ, *Rektorwählen. Ein Beitrag zur Verfassungs-, Sozial- und Universitätsgeschichte des alten Reiches im 15. Jahrhundert*, Sigmaringen 1992.

<sup>6</sup> Christian HESSE, *Repertorium Academicum Germanicum. Sozial- und Wirkungsgeschichte spätmittelalterlicher Gelehrter im Reich. Ein Forschungsprojekt zur Geschichte des Wissens*, in: Stadt und Prosopographie, hrsg. von Peter Csendes und Johannes Seidl, Linz 2002 s. 109-116, případně webové stránky projektu [www.rag-online.org](http://www.rag-online.org), jejichž součástí je dnes i zpřístupněná (zdaleka ovšem ještě ne vyplněná) databáze středověkých univerzitních scholárů.

<sup>7</sup> Zejména Peter MORAW, *Die Universität Prag im Mittelalter. Grundzüge ihrer Geschichte im europäischen Zusammenhang*, in: Die Universität zu Prag, München 1986, s. 9-134; TÝŽ, *Pražská právnická univerzita 1372-1419 (Studie k jejím institucionálním a sociálním dějinám)*, Acta Universitatis Carolinae - Historia Universitatis Carolinae Pragensis (dále jen AUC-HUCP) 32, 1992, č. 1-2, s. 7-50; TÝŽ, *Die Prager Universitäten des Mittelalters. Perspektiven von gestern und von heute*, in: Spannungen und Widersprüche. Gedenkschrift für František Graus, hrsg. von Susanne Burghartz u. a., Sigmaringen 1992, s. 109-123; TÝŽ, *Das älteste Prager Universitätssiegel in neuem Licht*, in: Vorträge und Abhandlungen aus geisteswissenschaftlichen Bereichen, Red. Eduard Hlawitschka, München 1999, s. 131-151; TÝŽ, *Die Prager Universitäten des Mittelalters im europäischen Zusammenhang*, tamtéž, s. 97-129; TÝŽ, *Prag. Die älteste Universität in Europa*, in: Stätte des Geistes. Große Universitäten Europas von Antike bis zur Gegenwart, hrsg. von Alexander Demandt, Köln – Weimar – Wien 1999, s. 127-146.

<sup>8</sup> Peter MORAW, *Personenforschung und Deutsches Königtum*, in: Personenforschung im Spätmittelalter, Zeitschrift für historische Forschung 2, 1975, č. 2, s. 6-18.

<sup>9</sup> Viz většina těchto studií byla nedávno souhrnně publikována v souboru Peter MORAW, *Gesammelte Beiträge zur deutschen und europäischen Universitätsgeschichte. Strukturen – Personen – Entwicklungen*, Leiden – Boston 2008; srov. též pozn. 7.

<sup>10</sup> Např. Ingrid MÄNNL, *Die gelehrten Juristen in den deutschen Territorien im späten Mittelalter*, Diss., Gießen 1987, částečně publikováno v článku TÁŽ, *Die gelehrten Juristen im Dienst der Territorialherren im Norden und Nordosten des Reiches von 1250 bis 1440*, in: Gelehrte im Reich. Zur Sozial- und Wirkungsgeschichte akademischer Eliten des 14. bis 16. Jahrhunderts, hrsg. von Rainer C. Schwinges, Berlin 1996, s. 269-290. Pro dějiny pražské univerzity je zajímavá práce Heike PIETSCH, *Die graduierten Juristen an der mittelalterlichen Universität zu Prag*, Magisterarbeit, Gießen 1990.

<sup>11</sup> Jürg SCHMUTZ, *Juristen für das Reich. Die deutschen Rechtsstudenten an der Universität Bologna 1265-1425*, Teil 1-2, Basel 2000; Beat IMMENHAUSER, *Wiener Juristen. Zur Sozialgeschichte der juristischen Besucherschaft der Universität Wien von 1402 bis 1519*,

se však prosazují i absolventi jiných univerzit (Christoph Fuchs, Mathias Asche, Achim Link),<sup>12</sup> z nichž někteří se k Schwingesově metodice staví poněkud polemicky. Jedná se především o Roberta Gramsche z Jeny, který v práci věnované právníkům v Erfurtu docenil význam biografii a při jejich sestavování vycházel z rozsáhlé excerpce pramenů. Zkoumaný soubor vymezil tematicky úžeji, takže není tak početný (cca 700 osob oproti tisícům až desetitisícům v projektech Schwingese a jeho žáků). Tím odpadlo i Schwingesem užívané pravidlo, podle něž se do výzkumu zahrnovali pouze imatrikulovaní v každém pátém roce.<sup>13</sup> Biografický důraz je ještě více patrný v práci Stephanie Irrgangové o univerzitních elitách v Rostocku, Greifswaldu, Trevíru a Mohuči.<sup>14</sup> Navrhovateli projektu je toto stanovisko blízké.

Univerzitní prosopografie v českých zemích může do značné míry čerpat ze starších statistických a sociostatistických studií. První jednoduché součty imatrikulovaných na pražské univerzitě poskytl již Václav Vladivoj Tomek,<sup>15</sup> o důkladnější analýzu se pokusil se svým seminářem Heinz Zatschek, ale jeho výzkumy jsou silně poznamenány apriorními nacionalistickými soudy a nedostatečným objasněním metodiky výzkumu.<sup>16</sup> Přínosnější jsou až práce z 60. - 80. let 20. století. Konkrétně je třeba zmínit studii Františka Kavky o mistrech regentech na artistické fakultě,<sup>17</sup> několik velmi podnětných prací o univerzitním studentstvu

---

Mitteilungen der Österreichischen Gesellschaft für Wissenschaftsgeschichte 17, 1997, s. 61-102; TÝŽ, *Bildungswege – Lebenswege. Universitätsbesucher aus dem Bistum Konstanz im 15. und 16. Jahrhundert*, Basel 2007; Christian HEBEISEN – Thomas SCHMID, *De Zusato, Coloniensis dioecesis. Über Herkunftsräume armer Universitätsbesucher im Alten Reich (1375 bis 1500)*, Jahrbuch für Universitätsgeschichte (dále jen JbU) 6, 2003, s. 28-50.

<sup>12</sup> Christoph FUCHS, *Dives, pauper, nobilis, magister, frater, clericus. Sozialgeschichtliche Untersuchungen über Heidelberger Universitätsbesucher des Spätmittelalters (1386-1450)*, Leden – New York – Köln 1995; Matthias ASCHE, *Von der reichen hansischen Bürgeruniversität zur armen mecklenburgischen Landeshochschule. Das Regionale und soziale Besucherprofil der Universitäten Rostock und Bützow in der Frühen Neuzeit (1500-1800)*, Stuttgart 2000; Achim LINK, *Auf dem Weg zur Landesuniversität. Studien zur Herkunft spätmittelalterlicher Studenten am Beispiel Greifswald (1456-1524)*, Stuttgart 2000.

<sup>13</sup> Robert GRAMSCH, *Erfurter Juristen im Spätmittelalter. Die Karrieremuster und Tätigkeitsfelder einer gelehrten Elite des 14. und 15. Jahrhunderts*, Leden – New York – Köln 2003.

<sup>14</sup> Stephanie IRRGANG, *Peregrinatio academia. Wanderungen und Karrieren von Gelehrten der Universitäten Rostock, Greifswald, Trier und Mainz im 15. Jahrhundert*, Stuttgart 2002.

<sup>15</sup> Václav Vladivoj TOMEK, *O počtu studentů v učení Pražském ve 14. století*, Časopis českého musea 20, 1846, s. 216-221.

<sup>16</sup> Heinz ZATSCHEK, *Studien zur Geschichte der Prager Universität bis 1409*, Zeitschrift für sudetendeutsche Geschichte 3, 1939, s. 81-128.

<sup>17</sup> František KAVKA, *Mistři regenti na artistické fakultě pražské univerzity v letech 1367-1420. Statistická studie*, in: *Z českých dějin. Sborník prací in memoriam prof. dr. V. Husy*, vyd. Zdeněk Fiala – Rostislav Nový, Praha 1966, s. 77-96.

publikoval František Šmahel,<sup>18</sup> důležitá je také studie Hany Václavů<sup>19</sup> a pro předbělohorské období výzkum Jiřího Peška a Davida Šamana.<sup>20</sup> Roku 1994 začal při Ústavu českých dějin FF UK pracovat seminář univerzitní prosopografie pod vedením dr. Michala Svatoše, jehož byl navrhovatel od počátku součástí. Na půdě tohoto semináře vznikly tři úspěšné diplomové práce o regionálním a sociálním původu příslušníků českého, polského a bavorského národa<sup>21</sup> a také práce věnovaná předbělohorské univerzitní inteligenci ve východních Čechách.<sup>22</sup> Prosopografie se záhy začala využívat i pro výzkum pražské univerzity v 19. a 20. století.<sup>23</sup>

V doktorském studiu se navrhovatel zaměřil na zbývající (a nejpočetnější) národ pražské juristické univerzity, saský. Během několika zahraničních pobytů se důkladně seznámil s prosopografickými výzkumy v německy mluvících zemích a výběrově i s francouzskými

<sup>18</sup> František ŠMAHEL, *Pražské univerzitní studentstvo v předrevolučním období 1399-1419*, Praha 1967; TÝŽ, *Mistři a studenti pražské lékařské fakulty do roku 1419*, AUC-HUCP 20, 1980, č. 2, s. 35-68; TÝŽ, *Regionální původ, profesionální uplatnění a sociální mobilita graduovaných studentů pražské univerzity v letech 1433-1622*, Zprávy Archivu Univerzity Karlovy 4, 1982, s. 3-28, francouzská verze *L'université de Prague de 1433 à 1622: recrutement géographique, carrières et mobilité sociale des étudiants gradués*, in: *Les universités européennes du XVI<sup>e</sup> au XVIII<sup>e</sup> siècle. Histoire sociale des populations étudiantes I*, rass. par Dominique Julia et al., Paris 1986, s. 65-88, nejnověji TÝŽ, *Doplňky k dějinám mistrovských kolejí pražské univerzity do roku 1420*, AUC-HUCP 33-34, 1993-1994 [vyšlo 2007], č. 1-2, s. 13-43. S výjimkou první z uvedených prací byly tyto studie nedávno přeloženy do němčiny a souborně vydány in: TÝŽ, *Die Prager Universität im Mittelalter. Gesammelte Aufsätze / The Charles University in the Middle Ages. Selected Studies*, Leden – Boston 2007.

<sup>19</sup> Hana VÁCLAVŮ, *Počet graduovaných a negraduovaných studentů na pražské artistické fakultě v letech 1367-1398 a jejich rozdělení podle původu do universitních národů*, AUC-HUCP 17, 1977, č. 1, s. 7-32.

<sup>20</sup> Jiří PEŠEK – David ŠAMAN, *Studenti z Čech na zahraničních univerzitách v předbělohorském čtvrtstoletí*, Ústecký sborník historický, 1983, s. 173-218, v upravené francouzské verzi *Les étudiants de Bohême dans les universités et des académies d'Europe central et occidental entre 1596 et 1620*, in: *Les universités européennes du XVI<sup>e</sup> au XVIII<sup>e</sup> siècle I* (viz pozn. 18), s. 89-111.

<sup>21</sup> Metodika a vzájemné srovnání zkoumaných univerzitních národů v článku Jana BOROVIČKOVÁ – Magida SUKKARIOVÁ – Jiří STOČES: *Český, bavorský a polský univerzitní národ na pražské právnické univerzitě 1372-1419*, AUC-HUCP 33-34, 1993-1994 [vyšlo 2007], č. 1-2, s. 59-75, kde i odkazy na jednotlivé diplomové práce. Některé závěry výzkumu byly použity jako ilustrace k metodologicky zaměřenému článku Jana BOROVIČKOVÁ – Jiří STOČES, *Nové metody – prosopografie*, in: *Studie a články. K dějinám vědy a vědeckých institucí*, red. Hana Barvíková ve spolupráci s Davidem Pazderou, Praha 2002, s. 47-61.

<sup>22</sup> Srov. její výtah v podobě článku Bořek NEŠKUDLA, *Sociální struktura a regionální původ učitelů partikulárních škol v kraji Hradeckém a Chrudimském 1550-1622*, AUC-HUCP 33-34, 1993-1994 [vyšlo 2007], č. 1-2, s. 77-96.

<sup>23</sup> Blanka ZILYNSKÁ, *Zpráva o grantovém projektu "Prosopografie studentů pražské univerzity 1802-1989" zpracovávaném v ÚDUK-AUK Praha*, in: *Rozpravy Národního technického muzea* 145, řada Dějiny věd a techniky 3, Praha 1997, s. 94-96. Na zkušenosti semináře navázalo Výzkumné centrum pro dějiny vědy v projektu Prosopografie vědecké obce českých zemí 1882-2000, srov. Jana BOROVIČKOVÁ, *Historik a databáze – zkušenosti dvou projektů*, in: *Semináře a studie Výzkumného centra pro dějiny vědy z let 2002-2003*, vyd. Antotnín Kostlán, Praha 2003, s. 135-163.

a britskými. Především ale začal systematicky shromažďovat pramenné doklady o životě jednotlivých imatrikulovaných, které byly české historiografii dosud zcela neznámé. To zároveň umožnilo zpřesnit metodiku celého výzkumu (např. při identifikaci geografického či sociálního původu) i odhalit dosud neznámé skutečnosti či souvislosti.<sup>24</sup> Vzhledem k množství zkoumaných osob (po odečtení duplicitních zmínek je jich 1245) a značnému geografickému a tudíž i heuristickému rozsahu výzkumu (jde o území severního Německa, dnes polských Zadních Pomořan a Nové Marky, dále Dánska, Skandinávie a Pobaltí) bylo možné v rámci disertační práce vyčerpávajícím způsobem zodpovědět pouze některé z možných otázek, u řady jiných jde o závěry spíše průběžné. Navíc značná pozornost byla věnována problematice institucionálního vývoje pražských univerzitních národů.<sup>25</sup>

## II. Cíl projektu

Předkládaný grantový projekt odpovídá dosavadnímu badatelskému zájmu navrhovatele a navazuje na jeho disertační práci. Jeho cílem je dovést prosopografický výzkum saského univerzitního národa středověké pražské juristické univerzity k takovým výsledkům, které by byly zcela srovnatelné s výše uvedenými projekty v zahraničí (zejména zmíněný výzkum Roberta Gramsche). V konkrétní rovině to znamená postihnout:

- 1) regionální a sociální původ jeho příslušníků,
- 2) početnost národa a jednotlivých regionálních či sociálních skupin v závislosti na čase,
- 3) kariéru imatrikulovaných po ukončení studia, jejich geografickou i sociální mobilitu,
- 4) osobní i institucionální vazby těchto osob před, za a především po ukončení studia v Praze,
- 5) akademickou peregrinaci mezi univerzitami ve střední Evropě,
- 6) poměr saského národa k ostatním univerzitním národům v Praze,
- 7) význam pražské juristické univerzity pro rozvoj právního vzdělání ve střední a severní Evropě.

Jak již bylo naznačeno, klade navrhovatel vedle samotné prosopografické analýzy velký důraz na kvalitní a pokud možno komplexní biografie jednotlivých členů zkoumaného souboru. Biografické repertorium všech imatrikulovaných příslušníků saského národa na

<sup>24</sup> Viz např. Jiří STOČES, *Rostocký doklad o činnosti konzervátora práv pražského obecného učení*, in: Evropa a Čechy na konci středověku. Sborník příspěvků věnovaných Františku Šmahelovi, vyd. Eva Doležalová, Robert Novotný a Pavel Soukup, Praha 2004, s. 395-411, resp. TÝŽ, *Konzervátoři práv přehusitského pražského obecného učení*, AUC-HUCP 45/1-2, 2005 [vyšlo 2006], s. 29-66.

<sup>25</sup> Jiří STOČES, *Saský univerzitní národ pražské právnické univerzity (1372-1419)*, disertační práce, FF UK, Praha 2006. V době podání tohoto projektu dokončuje navrhovatel úpravy uvedené disertace pro monografickou publikaci s pozměněným názvem *Pražské univerzitní národy* (nakl. Karolinum).

pražské juristické univerzitě, pochopitelně s řádnými odkazy na prameny a literaturu, by u této skupiny pražských středověkých scholárů nahradilo na několikanásobně vyšší informační úrovni kritizovaný, nicméně z nezbytnosti běžně používaný *Životopisný slovník* Josefa Tříšky.<sup>26</sup> Zároveň s tištěným repertoriem bude zveřejněna na internetu celá vyplněná databáze saského univerzitního národa, která tak bude snadno k dispozici českým i zahraničním badatelům pro případné další výzkumy. Konečně je cílem projektu si vydobýt prostřednictvím jeho výstupů (viz dále) určitý respekt v rámci střeoevropské univerzitní historiografie a následně navázat spolupráci s některým ze zahraničních pracovišť, které se prosopografií středověkých univerzit dlouhodobě věnují.

### III. Metodika zpracování

Základním pramenem pro předkládaný projekt je edice a fotokopie originálu matriky předhusitské pražské právnické univerzity,<sup>27</sup> která poskytuje kompletní seznam příslušníků saského národa ve sledovaném období.<sup>28</sup> Zápis v matrice zpravidla uvádí jméno, někdy cognomen (v některých případech již lze hovořit o příjmení, ale zdaleka ne ve všech), jindy místo původu (či predikát), v ideálním případě obojí. Dále je zaznamenána výše zaplacené imatrikulační taxy, případně uveden důvod jejího nezaplacení. Občas a značně nepravidelně jsou uváděny i šlechtické tituly, dosažené univerzitní grady a získaná beneficia. Výjimečně se objevují údaje o příbuzenském či služebním poměru mezi dvěma imatrikulovanými.

Při sestavování biografií lze do značně omezené míry vycházet z již zmíněného Tříškova *Životopisného slovníku*, dále je možné využít řadu zahraničních biografických repertorií, zvláště řadu *Germania sacra*,<sup>29</sup> některé další práce věnované konkrétním kapitulám mimo tuto

---

<sup>26</sup> Josef TŘÍŠKA, *Životopisný slovník předhusitské pražské univerzity 1348-1409*, Praha 1981.

<sup>27</sup> *Album seu Matricula Facultatis Juridicae Universitatis Pragensis ab anno Christi 1371 usque ad annum 1418*, Pragae 1834. Originál matriky byl pravděpodobně zničen v závěru druhé světové války, fotokopie z meziválečného období jsou uloženy v Archivu Univerzity Karlovy.

<sup>28</sup> K dějinám této univerzity vedle zmíněných prací Petera Morawa viz Jiří KEJŘ, *Dějiny pražské právnické univerzity*, Praha 1995; TÝŽ, *Právnická fakulta a právnická univerzita*, in: *Dějiny Univerzity Karlovy I*, ed. Michal Svatoš, Praha 1995, s. 163-182; Rostislav ZELENÝ – Jaroslav KADLEC, *Učitelé právnické fakulty a právnické univerzity pražské v době předhusitské (1349-1419)*, AUC-HUCP 18, 1978, č. 1, s. 61-106 a František ŠMAHEL, *Počátky pražského obecného učení. Kritická reflexe k jubileu jednoho národního monumentu*, ČČH 96, 1998, s. 253-291.

<sup>29</sup> Soupis vyšlých i plánovaných svazků na <http://www.germania-sacra.mpg.de>, kde je k dispozici i volně přístupná databáze osob, dosud však bohužel pouze torzovitě vyplněná.

řadu<sup>30</sup> a další biografická kompendia<sup>31</sup> včetně zmiňovaných prosopografických prací, věnovaných jiným univerzitám. Takto získané biografické údaje jsou doplňovány z regionální literatury a zejména z pramenů. Vzhledem ke svému rozsahu projekt stejně jako srovnatelné zahraniční výzkumy rezignuje až na výjimky na archivní studium a čerpá z dostupných edic.<sup>32</sup> Tato fáze prosopografického výzkumu je vždy zdoluhavá a pracná, v případě navrhovaného projektu je navíc nutno počítat se studiem v kvalitních zahraničních knihovnách.

Excerpované biografické údaje jsou sestavovány do biogramů a vyplňovány do připravené databáze.<sup>33</sup> Jisté úskalí přitom představuje interpretace pramenů, zvláště v konfrontaci s předem vymezenými „rubrikami“ databáze. Teprve po zapsání všech získaných údajů do databáze (či alespoň údajů v rámci jednoho zkoumaného jevu) lze přistoupit k dotazování a vyhodnocování. Pokud byla databáze správně vystavěna a výzkumné dotazy přesně formulovány, je statistické zpracování otázkou relativně krátké doby. Výsledky mají podobu tabulek či grafů, které je opět nutno správně v dobovém kontextu interpretovat.

#### IV. Očekávané výsledky, jejich význam a další možné využití

Projekt přinese v biografické části výrazné rozšíření našich znalostí o osudech a kariérách jednotlivých osob, které na pražské právnické univerzitě studovaly. Vedle celé řady významných církevních hodnostářů mezi nimi najdeme i přední rádce panovníků, rovněž

<sup>30</sup> Pouze výběrově uvádím Ernst DÖLL, *Die Kollegiatstifte St. Blasius und St. Cyriacus zu Braunschweig*, Braunschweig 1967; Andreas RÖPCKE, *Das Eutiner Kollegiatstift im Mittelalter 1309-1535*, Neumünster 1977; Margit KALUZA-BAUMRUKER, *Das Schweriner Domkapitel (1171-1400)*, Köln – Wien 1987 a Adolf FRIDERICI, *Das Lübecker Domkapitel im Mittelalter 1160-1400. Verfassungsrechtliche und personenstandliche Untersuchungen*, Neumünster 1988.

<sup>31</sup> Např. Christiane SCHUCHARD, *Die päpstliche Kollektoren im späten Mittelalter*, Tübingen 2000; *Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches 1198 bis 1448. Ein biographisches Lexikon*, hrsg. von Erwin Gatz unter Mitwirkung von Clemens Brodtkorb, Berlin 2001; ze starší biografické literatury Leonid ARBUSOW, *Livlands Geistlichkeit vom Ende des 12. bis ins 16. Jahrhundert*, I-IV, Jahrbuch für Genealogie, Heraldik und Sphragistik 1900, s. 33-80, 1901, s. 1-160, 1902, s. 39-134, 1911, 1912 und 1913, s. 1-433; Theodor PYL, *Geschichte der Greifswalder Kirchen und Kloster, sowie ihrer Denkmäler nebst einer Einleitung vom Ursprunge der Stadt Greifswald*, Th. 2, Greifswald 1886. Pro stručnost opomím biografické studie věnované jednotlivým osobnostem.

<sup>32</sup> Základní informace lze u řady osob vytěžit z ediční řady *Repertorium Germanicum. Verzeichnis der in den päpstlichen Registern und Kameralakten vorkommenden Personen, Kirchen und Orte des deutschen Reiches, seiner Diözesen und Territorien vom Beginn des Schismas bis zur Reformation*, soupis vyšlých svazků na <http://www.dhi-roma.it/publikation.htm>. Podobně lze využít edice *Acta pontificum Danica. Povelige aktstykker vedrørende Danmark 1316-1536*, Bind II (1378-1431), VII (Supplementum), udgivet af Alfred Krarup – Johannes Peter Lindbæk, København 1907, 1918; *Acta pontificum Svecica*, I, *Acta cameralia*, vol. II (1371-1492), ed. Ludvig Magnus Bååth, Holmiae 1957. Dále jsou excerpovány diplomataře jednotlivých zemí, kapitul a měst. Výběrový komentovaný soupis těchto edic ve zmíněné disertaci J. STOČES, *Saský univerzitní národ*, s. 10-18.

<sup>33</sup> Podrobně Jana BOROVIČKOVÁ, *Počítačové zpracování univerzitních matrik – program Paradox a prosopografie pražské právnické univerzity*, *Mediaevalia Historica Bohemica* 7, 2000, s. 201-231.

bude možné doložit počínající laicizaci právnického vzdělání v městském prostředí. Zajímavé bude mapovat pozdější kontakty mezi bývalými spolužáky (společná cesta na jinou univerzitu, kanovnická místa u stejné kapituly, mocenská spojení). Biografická část tak ukáže provázanost českých dějin s evropskými, oslabí dosavadní převážně bohemocentrickou interpretaci pražského obecného učení a zdůrazní naopak jeho univerzalitu. Zároveň poskytne kvalitní biografickou příručku využitelnou v řadě dalších výzkumů. Totéž platí o veřejně přístupné elektronické databázi s možností prohledávání a dotazování.

Prosopografická studie pak rozšíří, doplní a upřesní dosavadní výzkum saského národa. Zatímco poznatky ohledně geografického a sociálního původu, vlastního studia v Praze i univerzitní peregrinace (viz dále) budou patrně pouze v detailech korigovány, zásadní výsledky přinese výzkum kariér imatrikulovaných po roce 1385, který dosud proveden nebyl. Důležité se jeví především ověření či naopak zpochybnění hypotéz ohledně postupného prosazování vzdělání jako základního předpokladu pro určitou kariéru (na úkor stavovské příslušnosti)<sup>34</sup> a upadání významu pražské juristické univerzity od 90. let 14. století. Detailně bude možné kvantifikovat, nakolik se pražská juristická univerzita stávala „rezervoárem“ pro vysoké církevní úřady a v neposlední řadě vzájemně porovnat kariéry osob z konkrétních zemí (resp. diecézí) nebo z jednotlivých sociálních skupin.<sup>35</sup>

Využití výsledků předkládaného projektu v dalším historickém bádání lze předpokládat

- 1) při prosopografickém zpracování ostatních národů pražské právnické univerzity,<sup>36</sup> případně graduovaných na artistické fakultě,<sup>37</sup>
- 2) při prosopografii ostatních tehdejších univerzit, zvláště ve Vídni, Krakově, Erfurtu,<sup>38</sup> Heidelbergu a Lipsku, resp. v projektu *Repertorium Academicum Germanicum*,

<sup>34</sup> Např. se zdá, že v řádovém Pobaltí získával absolvent univerzitního studia (i bez univerzitního gradu) vysoké církevní posty jaksí „automatictější“ než ve střední Evropě.

<sup>35</sup> Např. pro značnou část scholárů z Dánska a Švédky bylo studium v Praze v podstatě již jen potvrzením (ne-li završením) jejich kariéry. Toto specifikum konstatovala již Elisabeth MORNET, *Pauperes scolares. Essai sur la condition matérielle des étudiants scandinaves dans les universités aux XIV<sup>e</sup> et XV<sup>e</sup> siècles*, Le Moyen Age 84, 1978, s. 53-102. Autorka se tématu severského kléru věnovala v řadě dalších studií, ohledně pražské univerzity viz zejména TÁŽ, *Fiabilité et incertitudes de la prosopographie d'une élite sociale et intellectuelle: évêques et chanoines scandinaves à la fin du Moyen Age*, in: *L'Etat moderne et les élites, XIII<sup>e</sup> - XVIII<sup>e</sup> siècles. Apport et limites de la méthode prosopographique*, ed. par Jean-Philippe Genet et Günther Lottes, Paris 1996, s. 277-289.

<sup>36</sup> Diplomové práce ze semináře dr. Svatoše jsou sice v tomto směru prvním krokem, ovšem rozsah excerpovaných pramenů je oproti výzkumu saského národa nedostatečný a závěry nekompatibilní.

<sup>37</sup> Základní pramen představuje *Liber decanorum facultatis philosophicae Universitatis Pragensis ab anno 1367 usque ad annum 1585*, pars 1-2, Pragae 1830, faksimilové vydání Praha 1983.

<sup>38</sup> V případě Erfurtu se bude jednat pouze o drobná doplnění či korekce uvedené práce R. Gramsche.

- 3) při srovnávacích studiích o nejstarších univerzitách ve střední Evropě a posuzování významu středověkého pražského obecného učení pro tento region,<sup>39</sup>
- 4) při studiu (nejen) českého kléru v předhusitské době,<sup>40</sup>
- 5) v řadě regionálních studií k otázkám dějin školství, vzdělanosti či církve,
- 6) ve zcela obecné rovině pak při jakémkoliv studiu kulturních a sociálních dějin středověku.

## V. Časový plán řešení a konkrétní výstupy projektu

Heuristická fáze předkládaného projektu je již z velké části hotova. Během studijních pobytů v Německu v letech 2000-2004 shromáždil navrhovatel údaje o geografickém a sociálním původu všech imatrikulovaných osob a jejich případné univerzitní peregrinaci, které již byly také vyplněny do databáze a vyhodnoceny (viz uvedená disertace). Pokud jde o kariéry pražských juristů po ukončení jejich studia (zdaleka přitom nemuselo jít o získání nějakého univerzitního gradu), podařilo se zatím uzavřít heuristickou fázi pouze u asi poloviny osob, a sice u těch, které se imatrikulovaly v letech 1372-1385. Tyto údaje byly rovněž vyplněny do databáze a v rámci zmiňované disertace prosopograficky zkoumány.

Časový plán projektu je proto zhruba následující: První rok by byl zaměřen přednostně na doplnění údajů z novějších českých edic a především na intenzivní psaní biografických hesel repertoria na základě dosud shromážděných informací z pramenů a literatury. Navrhovatel v případě těchto biogramů upřednostňuje oproti tabulární formě textovou podobu, která je jednak čtenářsky příjemnější, ale zejména umožňuje přesnější a plastičtější popis jednotlivých skutečností.<sup>41</sup> Ostatně v případě tabelárního zápisu biografii by celé biografické repertorium ztrácelo smysl, poněvadž zároveň bude na internetu zveřejněna samotná databáze imatrikulovaných osob. Během prvního roku projektu roku se vedle víceméně pravidelných cest do vybraných pražských knihoven<sup>42</sup> předpokládá také aktivní účast navrhovatele na dvou konferencích v ČR.

<sup>39</sup> Především by bylo možné potvrdit či vyvrátit některé hypotézy Petera Morawa.

<sup>40</sup> Viz Eva DOLEŽALOVÁ, *Prosopografický výzkum světců pražské diecéze z let 1395-1416*, disertační práce, FF UK, Praha 2004. Nakolik jde o příbuzné téma, dokládá studie TÁŽ, *Kleriker an der Prager Universität am Vorabend der hussitischen Revolution*, JbU 6, 2003, s. 89-106.

<sup>41</sup> Předběžnou podobu hesel biografického repertoria ukazuje Exkurz II disertační práce J. STOČES, *Saský univerzitní národ*, s. 229-245, nebo příloha studie J. STOČES, *Absolventi pražské právnické univerzity (1372-1418) ve službách hanzovních měst*, in: *Město a intelektuálové*, red. Olga Fejtová (= Documenta Pragensia XXVI), v tisku.

<sup>42</sup> V prvé řadě knihovna (a archivní fondy) Ústavu dějin a Archivu Univerzity Karlovy, dále knihovny Centra mediévistických studií, Historického ústavu AV ČR či Národní knihovna. Dále se předpokládá hojné využívání mezinárodních knihovních výpůjček a objednávání elektronických kopií článků v časopisech či sbornících.

Druhý rok bude věnován především studiu v zahraničí (v celkové délce 3-5 měsíců), konkrétní místa pobytu budou volena v závislosti na existenci solidně vybavené knihovny. Během těchto pobytů bude dokončena excerpce ke kariérám absolventů pražské juristické univerzity (po roce 1385) a zároveň budou všechny biografie aktualizovány podle nově vyšlých edic<sup>43</sup> a literatury. Zároveň započnou práce na umístění celé databáze na nové webové stránky. Protože dosud používaná databáze Paradox je dnes již zastaralá, půjde zároveň o její nahrazení databází novou a transport uložených dat. Tyto práce budou zadány odborníkům na software.

Třetí rok by mělo být definitivně zkompleťováno a do tisku připraveno biografické repertorium a zároveň dokončena instalace nové databáze na internetu. Rovněž se předpokládá prezentace celého projektu v ČR a zejména v zahraničí.

Konkrétními výstupy grantového projektu po uvedených třech letech tedy budou:

- 1) do tisku připravené biografické repertorium obsahující všech 1245 juristů imatrikulovaných do saského univerzitního národa,
- 2) do tisku připravená prosopografická studie doplňující výsledky disertační práce navrhovatele, zejména v otázce kariér (podle rozsahu a finančních možností bude buď součástí biografického repertoria, nebo může vyjít samostatně či jako časopisecká studie),
- 3) veřejně přístupná databáze příslušníků saského národa na internetu s možností dotazování,
- 4) alespoň dvě další dílčí studie k problematice pražského předhusitského obecného učení, z nichž minimálně jedna bude publikována v zahraničí,
- 5) prezentace projektu či jeho částí na třech vědeckých konferencích, z čehož alespoň jedna bude mezinárodní (popř. prezentace na podobně zaměřeném zahraničním pracovišti),
- 6) pokus o navázání spolupráce s některým zahraničním pracovištěm, která by v ideálním případě mohla vyústit v budoucí společný projekt.

---

<sup>43</sup> V první řadě bude třeba doplnit údaje z edice *Repertorium Germanium* [...], Bd. V, Eugen VI., Teil 1, bearb. von Hermann Diener – Brigide Schwarz, 3 sv., Tübingen 2004, Teil 2, Indices, bearb. von Christoph Schöner, Tübingen 2004; dále např. *Urkundenbuch der Stadt Braunschweig*, bearb. von Josef Dolle, Bd. VIII, 1388-1400 samt Nachträgen, Hannover 2008 aj.